

Nr 11.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet; given Stockholms slott den 10 december 1926.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet.

GUSTAF.

Johan C. W. Thyren.

F ö r s l a g

till

L a g

med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet.

Härigenom förordnas, att beträffande flygvapnet skall, utöver vad i strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes är stadgat, gälla som följer:

1 §.

Krigsman, som inom flygvapnet innehar högre tjänstegrad än annan krigsman, är dennes förman.

Beordras krigsman ej tillhörande flygvapnet till tjänstgöring vid nämnda vapen, skall han, där Konungen så förordnar, i fråga om förmanskap intaga samma ställning som tillkommit honom, därest han innehaft sin tjänstegrad inom flygvapnet.

2 §.

Sådan bestraffningsrätt i disciplinmål, som i 16 kap. strafflagen för krigsmakten sägs, tillkommer utan inskränkning nedannämnda befälhavare, envar över den personal, som står under hans befäl, nämligen

chefen för flygvapnet och, i de fall Konungen bestämmer, annan befälhavare vid vapnet av minst regementsofficers grad; så ock befälhavare, som innehar befäl över nu nämnda befälhavare, samt

befälhavare av minst kaptens grad för skola, kommendering, verk eller inrättning, som ej tillhör visst förband av flygvapnet, eller för detacherad avdelning av vapnet.

Om befälhavares bestraffningsrätt för vissa fall i krigstid är stadgat i 191 § 3 mom. strafflagen för krigsmakten.

Bestämmelse i lag eller författning, som ansluter sig till nämnda 191 §, skall äga motsvarande tillämpning med avseende å vad i första stycket är stadgat.

3 §.

Chef å fartyg, där avdelning av flygvapnet blivit till tjänstgöring kommenderad, äger över den avdelning enahanda bestraffningsrätt som över fartygets övriga besättning.

4 §.

Vid bestämmande av krigsrätter, som avses i 2 kap. i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes, för flygvapnets avdelningar skall förfaras efter vad i 5 § 2 och 3 mom. samma lag sägs.

Där Konungen jämlikt sistnämnda paragraf 3 mom. bestämmer, att avdelning av flygvapnet skall lyda under viss regements- eller stationskrigsrätt, äger Konungen tillika meddela föreskrift därom, att officerare och underofficerare, tillhörande flygvapnet, skola utses att tjänstgöra såsom ledamöter i rätten, då mål eller ärende från avdelningen där förekommer, eller att vara ställföreträdare för sådana ledamöter. I sådant fall skall 9 § sist omnämnda lag i tillämpliga delar lända till efter rättelse, dock att antalet ledamöter och ställföreträdare bestämmas av Konungen samt att dessa skola utses, regementsofficerarna av chefen för flygvapnet och de övriga av befälhavaren för avdelningen bland dess personal.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1927.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 november 1926.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren:

»I en till justitiedepartementet den 10 maj 1926 inkommen skrivelse har chefen för flygvapnet — med förmälan att i samband med detta vapens uppsättande vissa tilläggsbestämmelser syntes erforderliga i fråga om strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 med flera angivna författningar — anhållit att sådana bestämmelser måtte varda utarbetade.

Sedan nämnda skrivelse överlämnats till de inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för fortsatt behandling av frågan om revision av gällande strafflag för krigsmakten m. m. (krigslagstiftningssakkunniga), har jag i skrivelse den 2 augusti 1926 anmodat de sakkunniga att till mig inkomma med det yttrande och förslag, vartill chefens för flygvapnet framställning kunde för-
anleda.

Med anledning härav hava de sakkunniga med skrivelse den 25 oktober 1926, undertecknad av förutvarande militieombudsmannen häradshövdingen G. Lindstedt och hovrättsrådet H. Elliot, överlämnat förslag till

1) lag med vissa till strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324) och till lagen samma dag (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser i anledning av flygvapnets uppsättande såsom självständig avdelning av krigsmakten; och

2) förordning med vissa till den militära bestraffningsförordningen den 17 december 1915 (nr 524) anslutna bestämmelser i anledning av flygvapnets uppsättande såsom självständig avdelning av krigsmakten.

Vid förslagens utarbetande hava de sakkunniga samrått med majoren vid flygvapnet J. E. M. Björnberg, vilken av chefen för flygvapnet för ändamålet ställts till förfogande.

*Krigslag-
stiftnings-
sakkunniga.*

Det av de sakkunniga utarbetade lagförslaget är av den lydelse en vid detta protokoll fogad bil. utvisar.

Såsom motivering för lagförslaget hava de sakkunniga anfört:

Gällande *strafflag för krigsmakten* är så avfattad, att den vid angivande av de till krigsmakten hörande personer, å vilka lagen i ena eller andra avseendet har tillämpning, i allmänhet hänför sig till »krigsmakten» såsom en helhet eller till »avdelning av krigsmakten» (se t. ex. 1 §: »officerare och underofficerare vid krigsmakten», »mobiliserad avdelning av krigsmakten» etc.). I ett och annat fall däremot hänför lagen sig till krigsmaktens särskilda underavdelningar, såsom armén, flottan eller kustartilleriet (2, 191 §§). I sistnämnda fall bliva, sedan numera flygvapnet organiserats såsom en självständig huvudavdelning av krigsmakten, vid sidan av armén, flottan och kustartilleriet, strafflagens för krigsmakten bestämmelser efter ordalagen icke tillämpliga å flygvapnets personal. Den lucka, som på detta sätt uppstår i lagen, torde man, med hänsyn till lagens natur och de ifrågavarande bestämmelsernas innehåll, icke kunna överlämna åt en rättstillämpning analogivis att fylla. Vissa tilläggsbestämmelser synas därför bliva erforderliga.

I och för sig vore väl naturligtast, att dessa tilläggsbestämmelser insattes i de paragrafer, vilka därav direkt berördes. Då emellertid strafflagen för krigsmakten är under omarbetning, varvid nu förevarande spörsmål givetvis uppmärksammas, synes det mindre tilltalande att införa ändringsbestämmelser i den nu gällande lagen, varav ock svårigheter skulle uppstå med hänsyn till vissa i andra paragrafer förekommande hänvisningar till först åsyftade paragrafer. Härtill kommer att — av skäl som i det följande skola utvecklas — i ett avseende, nämligen beträffande kommenderad personal, en bestämmelse, som icke har någon motsvarighet i gällande strafflag för krigsmakten, synes för flygvapnets del icke kunna undvaras. Det torde på grund av vad sålunda anförts vara lämpligast att i särskild lag sammanföra de erforderliga stadgandena, vilka således till sin form bleve av provisorisk natur. I nu angivet syfte har förevarande lagförslag, såvitt angår dess tre första §§, upprättats.

Med avseende å lagförslagets särskilda, till strafflagen för krigsmakten anslutna stadganden torde följande vara att anföra.

1 §.

Med nuvarande lydelse å 2 § i strafflagen för krigsmakten torde paragrafens första punkt angående förmanskapskap, grundat enbart på högre tjänstegrad, icke efter ordalagen vara tillämplig å flygvapnets personal. En tilläggsbestämmelse å således här erforderlig. Med hänsyn till den livliga samverkan, som lär komma att utvecklas mellan flygvapnets särskilda underavdelningar, och den omfattning, vari personal från en flygkår eller annan avdelning av flygvapnet torde bliva kommenderad till tjänstgöring vid andra avdelningar av vapnet, torde det emellertid icke vara lämpligt att, i analogi med vad som gäller armén, inskränka den ram, inom vilken högre tjänstegrad skall medföra förmanskapskap, till flygvapnets underavdelningar, utan torde ramen, på motsvarande sätt som vid flottan och vid kustartilleriet, böra utgöras av flygvapnet i dess helhet. I själva verket torde härför tala starkare skäl än beträffande flottan eller kustartilleriet. Det kan i sådant hänseende erinras om att hela flygvapnet upptager ett antal befattningar på stat av ej mer än 439 (den största av dess underavdelningar, tredje flygkåren, upptager 76 manskapsbeställningar på stat, vartill kommer 41 där placerade officerare, underofficerare och civilmilitärer), medan flottan, resp. kustartilleriet, som bekant, omfattar ett betydligt större antal befattningshavare på stat, för flottan 4,727 och för kustartilleriet 827. Tilläggas för flygvapnets del dit kommenderad personal ävensom värnpliktiga och för flottans resp. kustartilleriets del dessa vapens värnpliktiga, torde jämförelsen bliva ungefär lika talande.

En särskild uppmärksamhet påkallar den till flygvapnet kommenderade personalen. Vilken ställning kommenderad personal av armén och marinen enligt

gällande lag intager i fråga om förmanskap, grundat enbart å grad, kan anses ganska tveksamt. Ordalagen i 2 § strafflagen för krigsmakten »inom samma regemente — — — eller inom flottan eller inom kustartilleriet innehar högre tjänstegrad än annan — — —» syfta, i allt fall direkt, knappast på personal, som kommenderats från en till annan av de sålunda nämnda avdelningarna. Att säga att en från armén eller kustartilleriet till flottan kommenderad officer »innehar tjänstegrad inom flottan» förefaller ganska onaturligt. Man torde ej heller vid avfattningen av lagrummet hava tänkt på kommenderad personal. Å andra sidan synes grunden för ett förmanskap med stöd enbart av grad, i allt fall där en kommendering har längre varaktighet, tala till förmån för dylikt förmanskap även vad kommenderad personal angår.

Vid förfrågningar huru den kommenderade personalens ställning i förevarande avseende uppfattas bland militärerna själva, har från olika håll inom armén den uppfattning gjorts gällande, att, då militär personal inom armén kommenderats från ett förband till ett annat, denna personal anses uti ifrågavarande hänseende fullständigt likställd med det senare förbandets egen personal. Däremot har tveksamhet försports hur med saken förhåller sig i fråga om personal, som från marinen kommenderats till förband av armén. Motsvarande spörsmål då personal från armén kommenderats till tjänstgöring inom marinen, eller personal från flottan till kustartilleriet eller omvänt, har av marinens representanter ansetts böra besvaras så, att den kommenderades förmanskap, liksom andras förmanskap över honom, i sådant fall skall regleras endast medelst befälsrätten.

Man torde böra utgå från att, även om vissa skäl kunna anföras för den tolkning av 2 § 1 punkten strafflagen för krigsmakten, att till en främmande avdelning av krigsmakten kommenderad personal i det ifrågavarande hänseendet skulle vara likställd med avdelningens egen personal, riktigheten av denna tolkning kan starkt betvivlas och att tolkningen i förekommande fall kan bli va domstolorna underkänd.

Medan den nu diskuterade frågan för arméns och marinens del är, eller åtminstone hittills torde varit, av mindre praktisk betydelse, i det att kommenderingar vid dessa krigsmaktens huvudavdelningar, i allt fall från armén till marinen och omvänt, icke äga rum i någon större omfattning, har frågan erhållit en annan vikt, sedan flygvapnet uppsatts såsom självständig avdelning av krigsmakten. Till flygvapnet kommenderas nämligen från krigsmaktens övriga huvudavdelningar personal i stor utsträckning huvudsakligen för utbildning av, resp. för tjänstgöring såsom, flygare och flygspanare; även förekommer att kommenderad personal innehar viktiga chefsposter inom flygvapnet. På detta sätt läser kunna inträffa att ända till mer än hälften av en flygvapnets avdelning utgöres av kommenderad personal. Förutsatt nu att, enligt gällande lag, kommenderad personal icke å det främmande förbandet innehar förmanskap, grundat enbart på grad, kan man med endast ett stadgande, motsvarande det i 2 § 1 punkten strafflagen för krigsmakten givna, icke beträffande flygvapnets personal ernå vad man för övriga huvudavdelningar inom krigsmakten därmed ernår, nämligen att så gott som all vid ett och samma förband tjänstgörande personal innehar förmanskap såsom följd av sin högre grad, utan beträffande en stundom högst väsentlig del av hela personalen vid ett flygvapnets förband skulle egenskapen av förman och underlydande uteslutande följa befälsrätten. En sådan splittring av förmansförhållandena inom ett och samma förband kan icke vara lämplig.

Då frågan om den till flygvapnet kommenderade personalens ställning således nu läser böra erhålla en lösning, torde denna böra givas i den riktningen, att den kommenderade personalen i förevarande hänseende likställs med flygvapnets egen personal. Såsom skäl härför åberopas nyss anförda svårigheter

och ogentligheter genom förmansförhållanden splittring, vilka svårigheter bliva särskilt stora på grund av den kommenderade personalens talrika förekomst vid flygvapnet.

Emellertid torde det vara att gå för långt, därest man generellt i lagen stadgade en sådan likställighet för kommenderad personal med flygvapnets egen personal. Man komme då även att medtaga fall, där likställigheten icke vore av förhållandena nödvändigtvis betingad, såsom där en kommendering är kortvarig och har till ändamål huvudsakligen den kommenderades eget studium av förhållandena inom flygvapnet, så att någon intimare samverkan icke äger rum med vapnets egen personal. Därest även sådana fall medtoges, skulle detta tillika vid jämförelse med de förhållanden, som antagits gälla inom armén och marinen, innebära en onödigt långt gående utvidgning av stadgandet i 2 § 1 punkten strafflagen för krigsmakten. Den utväg, som bör väljas, lär vara att åt Konungen överlämna att i administrativ ordning närmare bestämma den omfattning, vari till flygvapnet kommenderad personal skall i det ifrågavarande avseendet likställas med vapnets egen personal. — De föreskrifter, Konungen med stöd av 1 § 2 mom. i lagförslaget skulle meddela, vore avsedda att såsom regel erhålla generell karaktär.

Därest bestämmelser i enlighet med det sagda anses lämpliga, kunde väl följdriktigheten fordra, att man läte bestämmelserna omfatta kommenderad personal i allmänhet, ej blott den till flygvapnet kommenderade. Ehuru väl skäl härför kunde anföras, lär, med hänsyn till den ifrågasatta lagstiftningens i viss mån provisoriska karaktär, en sådan utsträckning till område, där frågan icke på långt när har samma praktiska betydelse, för närvarande icke böra ske, men bör denna fråga lämpligen upptagas till vidare övervägande i samband med det pågående arbetet med en allmän omarbetning av strafflagen för krigsmakten.

2 §.

Stadgandena i 191 § 1 mom. 1—4 punkterna strafflagen för krigsmakten hänföra sig uttryckligen till vissa delar av armén, kustartilleriet eller flottan, likasom 5 och 6 punkterna av samma mom. hava avseende å särskilt nämnda befattningshavare inom krigsmakten. Intet av dessa stadganden kan således, i allt fall direkt, tillämpas till stöd för någon bestraffningsrätt hos befälhavare vid flygvapnet. Vad 7 punkten av oförmälda mom. angår, kan möjligen sägas, att med hänsyn till den negativa bestämning, som där gives å bestraffningsberättigad befälhavare, jämväl befälhavare vid flygvapnet skulle kunna under punkten innefattas. Men det är alldeles tydligt att punkten förutsätter personal, tillhörande armén, kustartilleriet och flottan. En tillämpning av punkten å flygvapnets personal skulle för övrigt leda för långt, i det att varje befälhavare av minst kaptens grad för vilken som helst »inrättning» av flygvapnet då skulle bliva utrustad med oinskränkt bestraffningsrätt i disciplinmål.

Om sålunda kompletterande stadganden erfordras, som reglera befälhavares vid flygvapnet bestraffningsrätt i disciplinmål, återstår att bestämma stadgandenas form. I 191 § 1 mom. 1—3 punkterna strafflagen för krigsmakten äro beträffande armén och kustartilleriet direkt angivna de befälhavare, som skola äga sådan bestraffningsrätt utan inskränkning. Däremot är, vad flottan angår, i samma mom. 4 punkten endast två befälhavare angivna, som skola äga bestraffningsrätt; i övrigt hänvisas till vad Konungen härutinnan bestämmer, med den inskränkning dock att befälhavare skall vara av minst regementsofficers grad. Det år 1913 till lagrådet remitterade förslaget till strafflag för krigsmakten upptog detaljerat, beträffande såväl armén och kustartilleriet som flottan, samtliga de befälhavare, som skulle äga bestraffningsrätt, men sedan

lagrådet anmärkt på stadgandenas alltför långt drivna detaljering och såsom lämplig anvisat den metod, att i lagen blott angiva de allmänna grunder, som härvidlag borde gälla, och åt den administrativa lagstiftningen överlämna att giva erforderlig närmare utformning, fingo förevarande stadganden i propositionen till 1914 års senare riksdag i allt väsentligt den nuvarande lydelsen. I sin motivering uttalade departementschefen bland annat, att redan under det dåvarande förslaget utarbetande de detaljerade bestämmelserna rörande flottans befälhavare vid flera tillfällen måst ändras, vilket tydligen haft sin grund däri, att den organisation, till vilken bestämmelserna hänförde sig, icke vore av samma bestående natur som arméns indelning i regementen och kårer.

Vad som i förevarande avseende ansetts böra gälla beträffande flottan torde äga motsvarande giltighet beträffande flygvapnet. Detta är organiserat i dels en flygstyrelse för handläggning av ärenden rörande vapnets organisation, utbildning och utrustning samt av tekniska och ekonomiska frågor m. m., dels fyra flygkårer, dels ock två större flygverkstäder, förutom mindre, till kårerna anslutna reparationsverkstäder. En stor del av flygvapnets verksamhet skall bedrivas i särskilda skolor, därunder en större självständig flygskola för den första flygutbildningen. Från kårerna avses att avdelas detachement till kustflottan och, vid behov, till ett flertal flygstationer i landet. Jämväl om den sålunda skisserade organisationen torde gälla, att densamma är av långt mindre slutgiltig och bestående natur än arméns indelning i regementen och kårer. En föreskrift, motsvarande den, som i 191 § 1 mom. 4 punkten är given för flottans del, torde därför ock böra meddelas för flygvapnet. Därvid lärer chefen för flygvapnet böra i lagen direkt angivas såsom utrustad med bestraffningsrätt. Huruvida så även bör vara fallet med chef för flygkår kan vara föremål för tvekan. Å ena sidan synas flygkårens utgöra en relativt fast punkt i vapnets nuvarande organisation; å andra sidan kan måhända antagas att flygvapnet med hänsyn till teknikens framsteg besitter sådana utvecklingsmöjligheter, att efter en ej alltför lång tid flygvapnets organisation får undergå en väsentlig omdaning. Kanske är det därför, till undvikande av täta ändringar i den av Konung och riksdag gemensamt stiftade lagen försiktigast att däri icke i förevarande sammanhang direkt angiva andra befälhavare än flygvapnets chef och i fråga om övriga med bestraffningsrätt utrustade befälhavare vid vapnet hänvisa till en av Konungen allena utfärdad författning, givetvis under stadgande av den inskränkning i avseende å tjänstegrad, som i 4 punkten av 191 § 1 mom. innehålles för flottans del. I den författning, som sålunda bleve erforderlig, torde med hänsyn till flygvapnets nuvarande organisation följande befälhavare böra upptagas, nämligen chef för flygkår, chefen för flygvapnets självständiga flygskola, chef för central flygverkstad och chef för flygstation.

Jämväl i fråga om stadgandet i 191 § 1 mom. 7 punkten i strafflagen för krigsmakten torde, såsom förut berörts, erfordras ett tillägg i anledning av flygvapnets uppsättande. Orden »truppförband» och »station» i nämnda punkt lära för flygvapnets del böra motsvaras av ordet »förband». Vad bestämmelsen om »detacherad avdelning» beträffar vore måhända strängt taget icke nödvändigt att upptaga densamma i förevarande tilläggsstadgande, då den allmänt hållna avfattningen i nyssnämnda 7 punkt synes medgiva att detacherad avdelning av flygvapnet hänföres därunder; men till undvikande av en olämplig splittring av ifrågavarande stadganden har bestämmelse om detacherad avdelning medtagits i tilläggsstadgandet.

Motsvarighet till stadgandet i 191 § 2 mom. har vid tilläggsbestämmelsens avfattning sammanförts med dess huvudstadgande om de befälhavare, som innehava bestraffningsrätt i disciplinmål.

Den utvidgning med avseende å befälhavares för detacherad avdelning be-

straffningsrätt, som 191 § 3 mom. innehåller för fall av krigstid, torde böra ha va sin motsvarighet för flygvapnets del. Därest denna bestämmelse erhåller motsvarande tillämpning å flygvapnet, uppstår väl en viss svårighet vid tolkning av uttrycket »kompani eller däremot svarande styrka», tillämpat å flygvapnet, i det att kompaniindelning inom detta väl i allmänhet förefinnes men icke är avsedd att finnas under vissa förhållanden i fält, och bestämningen »däremot svarande styrka» möjligen kan vålla tvekan. Då emellertid enahanda svårighet redan nu torde föreligga för flottans del och man lär kunna ganska lätt lösa frågan genom reglementsbestämmelser, synes en motsvarande tillämpning av ifrågasatt stadgande böra äga rum hellre än att i den ifrågasatta lagen utsättes någon viss, kompani motsvarande enhet av flygvapnet. Vid sådant förhållande vore, med hänsyn till momentets allmänt hållna avfattning, någon hänvisning i den ifrågasatta lagen till förenämnda moment i strafflagen för krigsmakten strängt taget ej nödvändig, men då samtliga övriga stadganden i 191 § strafflagen för krigsmakten hava sin motsvarighet i förslaget 2 §, är måhända till undvikande av missförstånd lämpligt att i sistnämnda § upptaga en hänvisning till 191 § 3 mom.

I strafflagen för krigsmakten finnas åtskilliga bestämmelser, vilka åsyfta de enligt 191 § samma lag med bestraffningsrätt utrustade befälhavarna. Sådana bestämmelser äro exempelvis 192, 194, 195, 200—204 och 208 §§. Att dessa och andra bestämmelser av liknande beskaffenhet böra äga tillämpning å de befälhavare, som i förevarande förslag avses, är tydligt. Detta lär enklast kunna utsägas medelst ett allmänt stadgande av innehåll att bestämmelse i lag eller författning, vilken har avseende å befälhavare, som i 191 § strafflagen för krigsmakten omförmäles, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å befälhavare, varom förut i 2 § av förslaget talats.

3 §.

Stadgandet i 197 § 1 mom. strafflagen för krigsmakten har enligt sin lydelse endast avseende å avdelning av armén eller kustartilleriet, således icke å flygvapnets avdelningar. Härutinnan lærer erfordras en komplettering, vilken tydligen icke är åstadkommen genom bestämmelsen i förslaget 2 § sista punkten. Den kompletterande bestämmelsen innefattas i förslaget 3 §.

De två senare momenten i 197 § strafflagen för krigsmakten kunna enligt sin lydelse åsyfta jämväl avdelning av flygvapnet, och härutinnan erfordras därför ej komplettering.

Vad angår strafflagen för krigsmakten i övrigt kan i vissa fall ifrågasättas, huruvida tilläggsbestämmelser för flygvapnets del äro erforderliga. Sålunda kan, då i lagens 1 § 1 mom. 4 punkten till krigsmän hänföras »till tjänstgöring å krigsmaktens fartyg eller vid minpositionerna förhyrda sjömän, maskinister, oldare, hantverkare och arbetare» ifrågasättas, huruvida ej motsvarande personal, som må bliva förhyrd för flygvapnets räkning för tjänstgöring, jämförlig med fartygstjänst, jämväl borde följdriktigt hänföras till krigsmän. Vidare finnas i strafflagen för krigsmakten ytterligare åtskilliga bestämmelser, som avse förhållandena å fartyg och beträffande vilka det kunde sättas i fråga att med fartyg jämställa flygvapnets luftfarkoster, åtminstone då dessa äro av större dimensioner. Sådana bestämmelser äro bland annat strafflagen för krigsmakten 33 § 4 mom., 48, 50 och 55 §§, 76 § 2 mom., 107 § 2 mom. och 123 §. Om allt detta gäller emellertid, att dessa spörsmål icke uppkommit därmed, att flygvapnet organiserats såsom självständig huvudavdelning av krigsmakten, utan förefunnits långt tidigare såsom följd av flygmaskinens användande inom krigsmakten. På grund härav och då spörsmålen i fråga icke kunna anses så brännande, att de ej kunna anstå till prövning i samband med den allmänna omgestaltning av strafflagen för krigsmakten, som är under för-

beredande, lära dessa spörsmål icke för närvarande böra föranleda vidare åtgärd.

Beträffande gällande lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes — nedan kallad rättegångslagen — torde för frågan, huruvida tilläggsbestämmelser till denna lag äro erforderliga i anledning av flygvapnets uppsättande, vara avgörande den gestaltning man avser att definitivt giva åt krigsrätterna för flygvapnets avdelningar.

Enligt 5 § 1 mom. rättegångslagen skall vid varje regemente och därmed likställt truppförband av armén och kustartilleriet finnas regementskrigsrätt samt vid envar av flottans stationer stationskrigsrätt. Jämlikt paragrafens 2 mom. må särskild krigsrätt av Konungen inrättas i vissa fall, bl. a. vid avdelning av krigsmakten, för vilken regements- eller stationskrigsrätt icke enligt 1 mom. är inrättad. Slutligen må Konungen, enligt 3 mom., där så prövas lämpligt, bestämman, att två eller flera av de avdelningar, varom i 2 mom. är nämnt, skola lyda under samma särskilda krigsrätt eller att sådan avdelning skall lyda under viss regements- eller stationskrigsrätt.

De olika alternativen vid val av typ å krigsrätter för flygvapnets avdelningar torde vara följande:

a. Vid varje flygkår (eventuellt annan avdelning) inrättas en krigsrätt av regementskrigsrätts typ. Vissa avdelningar av vapnet, såsom flygstyrelsen och flygskolan, kunde dock hänföras under vissa förut bestående krigsrätter.

b. Flygkår, liksom varje annan avdelning av flygvapnet, hänföres att lyda under någon regementskrigsrätt eller särskild krigsrätt utom vapnet. En bestämmelse skulle dock givas, som möjliggjorde insättande av personer från flygvapnet såsom militära ledamöter i sådan krigsrätt vid handläggning av mål från flygvapnet.

Till förmån för alternativ a läres tala synpunkten av likformighet krigsmaktens förband emellan. Det kan i viss mån sägas ligga i sakens natur, att för ett ständigt förband, någorlunda jämförlikt med regemente eller kår av armén eller station av flottan, finnes krigsrätt av den mera »ständiga» typen d. v. s. regementskrigsrätt.

Tydligt är även, att det för flygvapnets personal kan synas behagligare att mål rörande personalen bliva behandlade mera »inom vapnet» än vad fallet blir med alternativ b. Härvid får dock tagas i betraktande, att synpunkten knappast har något berättigande vad angår krigsrätternas civila ledamöter och att, då mål angående åtal mot officer eller underofficer förekommer, militära ledamöter i krigsrätten i allt fall (rättegångslagen 14 § 2 mom.) skola tagas från annat truppförband.

Nackdelarna med alternativ a torde huvudsakligen vara dels svårigheter att för krigsrätterna erhålla militära ledamöter, eller åtminstone lämpliga sådana, dels dessas jävaktighet.

Beträffande den första synpunkten erinras om att, i överensstämmelse med rättegångslagen 9 §, för varje flygkår (motsvarande avdelning) skulle erfordras 4 kaptener och 2 fanjunkare (motsvarande grad), därav hälften av vardera graden såsom ordinarie ledamöter av krigsrätten och hälften såsom ersättare. För hela flygvapnet skulle dessutom (jämför rättegångslagen 9 § 2 mom.) för samma ändamål erfordras 6 regementsofficerare, därav 2 överstar (motsvarande grad). Jämlikt rättegångslagen 9 § 3 mom. kan behov uppstå av ytterligare någon regementsofficer.

Väl kan, jämlikt rättegångslagen 12 §, där officer av föreskriven grad icke finnes att tillgå, till militär ledamot eller ställföreträdare förordnas officer av närmast högre eller närmast lägre grad och i stället för underofficer av före-

skrivnen grad underofficer av lägre grad, men det är uppenbarligen ej lämpligt, att denna möjlighet, särskilt vid förband av ständigt natur, tages i anspråk på ett mera regelmässigt sätt.

I fråga om storleken av den personal, som finnes upptagen å flygvapnets stat eller avses att bliva till flygvapnet kommenderad, så ock om personalens fördelning å grader och förband hänvisas till de såsom bilagor A, B och C bifogade tablåer, vilka, liksom bilaga D rörande flygvapnets värnpliktiga, uppjorts inom flygstyrelsen. Av bilaga A framgår bl. a., att antalet kaptener på flygvapnets stat vid de fyra flygkåreerna, vid genomförd organisation år 1930, skall bliva resp. 5, 6, 3 och 2, vid flygskolan endast 1, samt att antalet regementsofficerare å samma stat är 7, därav 1 eller 2 överstar (motsvarande grad).

Med hänsyn till den relativt fåtaliga personalen vid flygvapnets avdelningar torde med alternativ a onekligen svårigheter yppa sig att över huvud få flygkåreernas krigsrätter besatta med militära ledamöter efter de grunder, som enligt gällande lag avsetts att tillämpas för normala fall, och än större svårigheter torde uppstå att genom ett tillräckligt urval erhålla militära krigsrättsledamöter, som äro för detta uppdrag särskilt lämpade. Detta torde gälla även om, såsom troligen bör ske, i antalet disponibel personal inberäknas till flygvapnet kommenderad personal.

Vad synpunkten av jävaktighet angår torde nog kunna sägas, att i någon mån jävaktighet alltid förefinnes hos den militära krigsrättsledamoten, då han tillhör samma avdelning av krigsmakten som den tilltalade (i regel underlydande), och man har i viss omfattning (rättegångslagen 14 § 2 mom. 3 och 4 punkterna) givit bestämmelser till undvikande av de största olägenheterna härav. Det är givet, att olägenheterna ökas ju mindre den ifrågavarande avdelningen av krigsmakten är, dels i och för sig — friktionen mellan personalen blir i regel större ju mindre avdelningen är —, dels ock därigenom, att möjligheten till urval av krigsrättsledamöter blir så ringa, alltså en ytterligare olägenhet av det begränsade urvalet. — Med avseende å det gällande förbudet för militär ledamot, som tjänstgör vid samma kompani som den tilltalade, att sitta i rätten, må framhållas, att därav säkerligen skulle, med alternativ a, vållas svårigheter, i det att varje flygkår är avsedd att omfatta allenast två kompanier. (Tillsvidare omfattar envar av andra och fjärde kåreerna endast ett kompani.)

Vid behandling av det ovan anförda alternativ b tänkes närmast på den anordning, att flygkår hänföres att lyda under regementskrigsrätt (stationskrigsrätt) vid något närbeläget truppförband (station av flottan). Att förlägga flygkår under viss särskild krigsrätt torde i regel lämpa sig mindre väl. Så kan däremot i vissa fall lämpligen ske i fråga om vissa andra avdelningar av flygvapnet, såsom flygstyrelsen, flygstationer m. m.

Till förman för anordningen att lägga flygkår under annat förbands regementskrigsrätt torde tala, att därmed lösas de svårigheter, som förut anförts beträffande alternativ a.

Nackdelarna med alternativ b äro dels det måhända mindre tilltalande för flygvapnets personal däri, att mål även beträffande manskapet handläggas av främmande militär personal, dels ock framför allt det förhållande att hos de militära krigsrättsledamöterna sakkunskap kommer att saknas på flygvapnets speciella område.

Sistnämnda olägenhet lär emellertid kunna väsentligen mildras genom en bestämmelse — ansluten till 9 § rättegångslagen — av innehåll att, då avdelning av flygvapnet jämlikt 5 § 3 mom. rättegångslagen skall lyda under viss regements- eller stationskrigsrätt, officerare och underofficerare, tillhörande den avdelningen, skola, där så i det särskilda fallet bestämmes, till högst det antal, som i 9 § rättegångslagen sägs, och i övrigt enligt de i samma § stad-

gade grunder, utses att, i den mån hinder av annan tjänstgöring eller av jäv ej möter, tjänstgöra såsom ledamöter (ställföreträdare) i den regements- eller stationskriegerätt, då mål eller ärende från den särskilda avdelningen där förekommer. Dock måste på grund av sakens natur den modifikation göras i fråga om tillämpligheten av grunderna för 9 §, att vad där är stadgat om chef för regemente etc. skall äga motsvarande tillämpning å den särskilda avdelningens befälhavare, vilken läser vara bäst skickad att utse de militära krigs-rättsledamöterna, samt att vad i 9 § stadgat om chef för arméfördelning och till fördelningen hörande regementsofficerare i stället skall gälla chefen för flygvapnet och till detta vapen hörande regementsofficerare. Konungen skulle äga i detta ämne meddela föreskrifter i samband med sådant förordnande, som i 5 § 3 mom. rättegångslagen omförmäles. Med personal, tillhörande flygvapnet, avses i detta sammanhang såväl flygvapnets egen som dit kommanderad personal. — Den nu föreslagna anordningen synes samtidigt lösa de svårigheter, som vållas av personalens fåtalighet vid flygvapnets förband och i största möjliga mån tillgodoföra domstolen den sakkunskap, som flygpersonalen besitter.

Väljes förenämnda alternativ b, torde förutom nyss berörda bestämmelse erfordras ett stadgande, varigenom själva huvudregeln gives i fråga om bestämmande av krigsrätter, som i 2 kap. rättegångslagen avses för flygvapnets avdelningar. Stadgandet läser böra innehålla, att därvid skall förfaras efter vad i 5 § 2 och 3 mom. samma lag sägs.

Kostnadssynpunkten vid valet av anordning i fråga om krigsrätter vid flygvapnet har hittills icke tagits i betraktande. Det torde emellertid vara givet, att skillnaden i kostnad icke kan bliva stor för det fall att flygvapnets avdelningar komma att lyda under nyupprättade regementskriegerätter och det fall att de (i regel) skola lyda under redan bestående regementskriegerätter (stationskriegerätter). Möjligen bleve det förra alternativet något dyrare, i det att, om vederbörande krigsdomare och auditör, såsom med alternativ a bleve fallet, finge att handlägga ett relativt ringa antal mål, ersättningen åt dem måhända finge sättas något högre per mål än om det sammanlagda antalet handlagda mål (från såväl regementet ifråga som flygvapnets avdelning), såsom med alternativ b bleve relativt stort.

Slutligen kan en synpunkt på föreliggande fråga vara hänsyn till den gestaltning krigsrätterna under nu rådande provisorium fått, i det att man ogärna skulle vilja göra någon ändring i bestående förhållanden.

I samband med flygvapnets uppsättande ansågs vid förevarande frågas provisoriska ordnande, att jämlikt grunderna för rättegångslagen 5 § 1 mom. en motsvarighet till regementskriegerätt skulle finnas vid varje flygkår, och förordnades därför tills vidare krigsdomare, auditör och krigsfiskal vid »kriegerätten» (ej benämnd »regementskriegerätt») vid de särskilda flygkåren. Beträffande chefen för flygvapnet och krigsmakten tillhörande personal i flygstyrelsen bestämdes att de skulle lyda under särskilda kriegerätten i Stockholm; beträffande flygskolan att den tills vidare skulle lyda under regementskriegerätten vid Skånska husarregementet och beträffande personalen vid de centrala flygverkstäderna å Malmslätt och i Stockholm att den tills vidare skulle lyda under »kriegerätten vid tredje flygkåren», respektive »kriegerätten vid andra flygkåren». (Se författningar nr 281—283 i svensk författningssamling 1926).

Om än en viss obenägenhet må finnas att slå in på annan väg än sålunda, vad krigsrätter vid flygkåren angår, provisoriskt beträffs, synes dock, därest avsevärda olägenheter med avseende å den redan beträdda vägen kunna påvisas, vilka medelst en annan anordning kunna undvikas, en dylik ny anordning icke böra underlåtas. Sådana olägenheter torde ovan hava påpekats.

De sakkunniga hava för sin del på förut anförda skäl funnit sig böra förordna den anordning, som i det föregående betecknats såsom alternativ b; vi hava ock i lagförslaget under dess 4 § upptagit bestämmelser, anslutna till 5 och 9 §§ rättegångslagen, av innehåll förut angivits. Till de sakkunnigas uppfattning har ock den representant för flygvapnet, med vilken vi samrätt, anslutit sig.

I den skrivelse från chefen för flygvapnet, varav förevarande förslag har föranletts, har ifrågasatts behov av tilläggsbestämmelser avseende bland annat 5 kap. i rättegångslagen. Enligt vad som under hand inhämtats har härmed åsyftats komplettering till 27 § i samma lag och avsetts att ernå möjlighet till inrättande av överkrigsrätt vid sådan avdelning av flygvapnet, som i krigstid icke är underställd viss armé, arméavdelning, flotta eller eskader, utan uppträder självständig, såsom fallet läser kunna vara med s. k. strategisk reserv av flygvapnet. Det har emellertid tillika inhämtats, att sådan självständigt upp-trädande avdelning av flygvapnet — såsom nyss nämnt förekommande endast i krigstid —, efter vad som kan förutses, i allt fall under lång tid framåt komme att hava så ringa storlek, att densamma icke bleve jämförbar med de i 27 § 1 mom. nämnda avdelningarna. Då härav följer dels att behovet av överkrigsrätt vid sådan flygvapnets avdelning blir mindre än vid de avdelningar, vilka nämnas i 27 § 1 mom., dels ock att stora svårigheter skulle yppa sig att enligt de i samma paragraf 2 mom. stadgade grunder utse militära ledamöter i överkrigsrätt vid avdelningen, läser i allt fall för närvarande några bestämmelser av här åsyftat innehåll icke böra givas.

Vad i övrigt angår 27 § 1 mom. i rättegångslagen m. m. torde böra framhållas, att uttrycket »armé» där läser hava annan innebörd än ordet »armén» i exempelvis 2 § strafflagen för krigsmakten. Medan sistnämnda ord såsom nämnt avser en huvudavdelning av krigsmakten vid sidan av flottan och kustartilleriet, torde »armé» i 27 § 1 mom. beteckna en krigsmaktens strategiska enhet i krigstid. Därest till en »armé» i krigstid avdelningar av flygvapnet äro anslutna såsom underställda samma »armés» befälhavare, torde dessa avdelningar av flygvapnet därmed utgöra delar av samma »armé», på vilka stadgandet i 27 § 1 mom. alltså är direkt tillämpligt.

Vidkommande tidpunkten för den föreslagna lagens ikraftträdande torde lagstadgandena icke vara av den natur, att någon längre tidrymd behöver beräknas för vederbörandes informering om desamma. Med hänsyn till uppkommande personalfrågor i samband med en övergång från nuvarande provisorium beträffande krigsrätter vid flygkårerna till den härutinnan föreslagna anordningen har dock den ifrågasatta lagen föreslagits skola träda i kraft den 1 juli 1927.

Över de sakkunnigas förslag har efter remiss flygstyrelsen avgivit utlåtande. Styrelsen har i fråga om lagförslaget anfört följande.

2 §. Bestraffningsrätt utan inskränkning bör även angivas tillkomma chef för flygkår. Visserligen tillkommer sådan bestraffningsrätt annan befälhavare vid vapnet av minst regementsofficers grad i de fall *Konungen bestämmer*. Då emellertid befälhavare av minst kaptens grad för skola, kommandering, verk eller inrättning, som ej tillhör visst förband av flygvapnet, jämlikt denna paragraf tillkommer sådan bestraffningsrätt, synes ej skäl förefinnas, att icke sådan bör tillkomma jämväl chef för flygkår.

3 §. Stadgandet i § 197 mom. 1 strafflagen för krigsmakten har enligt sin lydelse endast avseende å personal, som blivit å fartyg till tjänstgöring kommanderad. Personal tillhörande avdelning av flygvapnet, vilken underställts

*Flyg-
styrelsen.*

befälhavare från flottan och förlagts å fartyg, är dock icke härmed kommanderad till tjänstgöring å detta, utan är fortfarande kommanderad till tjänstgöring å flygavdelningen och står i befälshänseende närmast under chefen för denna.

I detta avseende kan flygavdelningen väl jämföras med en undervattensbåt. Undervattensbåtarnas besättningar förläggas sålunda å ett moderfartyg, men bibehåller dock chefen å undervattensbåten såväl befäls- som bestraffningsrätt över sin besättning.

Å fartyg förlagd flygavdelning torde därför böra likställas med sådan undervattensbåtsbesättning, och chefen för sagda avdelning erhålla samma bestraffningsrätt, som tillkommer chef å undervattensbåt.

Paragraf 3 föreslås därför erhålla följande lydelse:

Chef för å fartyg förlagd flygavdelning äger över denna enahanda bestraffningsrätt, som tillkommer chef å fartyg.

Departementschefen

Av utredningen i detta ärende torde hava framgått, att med anledning av flygvapnets inrättande såsom självständig avdelning av krigsmakten särskilda bestämmelser blivit erforderliga för att den militära straff- och rättegångslagstiftningen skall i avsedd utsträckning erhålla tillämpning i fråga om det nya vapenslaget. I likhet med krigslagstiftningssakkunniga finner jag det icke lämpligen böra ifrågakomma att dessa bestämmelser inarbetas i nämnda lagstiftning, sådan den för närvarande gäller. Vid den revision av densamma, vilken är under förberedelse, kommer tydligen, såsom ock de sakkunniga erinrat, beaktande att ägnas den förändrade organisation av krigsmakten, vilken blivit en följd av flygvapnets uppsättande.

I fråga om 2 § i det av de sakkunniga utarbetade lagförslaget har flygstyrelsen hemställt, att bestraffningsrätt i disciplinmål må utan inskränkning tillkomma även chef för flygkår. Enligt förslaget skall sådan bestraffningsrätt tillkomma — utom chefen för flygvapnet och vissa befälhavare för skolor, verk eller inrättningar m. m. — befälhavare vid vapnet av minst regements-officers grad enligt bestämmande av Kungl. Maj:t. De skäl, vilka av de sakkunniga åberopats för att, åtminstone för närvarande, icke i lagen införa mera detaljerade föreskrifter i detta hänseende utan överlämna denna angelägenhet till avgörande i administrativ ordning, hava synts mig giltiga, och jag har därför icke funnit anledning att härutinnan frångå förslaget.

Under 3 § hava de sakkunniga föreslagit en bestämmelse av innehåll, att bestraffningsrätt över avdelning av flygvapnet, vilken blivit kommanderad till tjänstgöring å fartyg, skall tillkomma fartygets chef; flygvapnets personal skall alltså i detta fall intaga samma ställning som fartygets egen besättning. I sitt utlåtande har flygstyrelsen framhållit, att bestraffningsrätt över en å fartyg förlagd flygavdelning lämpligen bör tillkomma denna avdelnings chef, och har styrelsen hemställt, att 3 § måtte avfattas i enlighet härmed. För att i det av styrelsen avsedda fallet bestraffningsrätt skall tillkomma flygavdelningens chef i samma utsträckning som andra befälhavare, vilka icke tillhöra flottan, lärer emellertid icke erfordras särskild bestämmelse i denna lag. Såsom de sakkunniga erinrat, torde nämligen stadgandena i 197 § andra och tredje styckena strafflagen för krigsmakten vara tillämpliga även å avdelning av

flygvapnet. Av dessa stadganden följer, att fartygschefen endast i fråga om vissa särskilt angivna förseelser äger ovillkorlig bestraffningsrätt över personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som blivit tagen ombord för annat ändamål än till tjänstgöring på grund av kommendering; allmän bestraffningsrätt tillkommer fartygschefen allenast för den händelse att nämnda avdelning icke ombord å fartyget har egen till utövning av bestraffningsrätt behörig befälhavare. Enligt 197 § första stycket är avdelning av armén eller kustartilleriet, som blivit kommenderad till tjänstgöring ombord å fartyg, i förevarande hänseende likställd med fartygets övriga besättning. Med hänsyn till avfattningen av sistnämnda bestämmelse kan under dess tillämpning icke inbegripas avdelning av flygvapnet, och ett särskilt stadgande blir därför erforderligt i detta avseende. De sakkunnigas förslag i denna del har således icke någon annan innebörd än att i förhållandet till flottan genomföra full likställighet mellan armén och kustartilleriet å ena, samt flygvapnet, å andra sidan. Den ståndpunkt, förslaget intager i denna fråga, synes mig vara den riktiga.

I övrigt har lagförslaget icke föranlett något flygstyrelsens uttalande, och ej heller jag har funnit mig därvid hava någon erinran att göra.»

Föredraganden uppläser berörda förslag till *lag med vissa till strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324) och till lagen samma dag (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser i anledning av flygvapnets uppsättande såsom självständig avdelning av krigsmakten*, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Förslag

till

Lag

med vissa till strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324) och till lagen samma dag (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser i anledning av flygvapnets uppsättande såsom självständig avdelning av krigsmakten.

Härigenom förordnas, att beträffande den till flygvapnet hörande personalen skall, utöver vad i strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes är stadgat, gälla följande:

1 §.

Krigsman, som inom flygvapnet innehar högre tjänstegrad än annan krigsman, är dennes förman.

Beordras krigsman utom flygvapnet till tjänstgöring vid samma vapen, skall han, där Konungen så förordnar, intaga samma ställning i förevarande avseende som tillkommit honom, därest han innehaft tjänstegrad inom flygvapnet.

2 §.

Sådan bestraffningsrätt i disciplinmål, som i 16 kap. strafflagen för krigsmakten sägs, tillkommer utan inskränkning

chefen för flygvapnet och, i de fall Konungen bestämmer, annan befälhavare vid vapnet av minst regementsofficers grad; så ock befälhavare, som innehar befäl över nu nämnda befälhavare, samt

befälhavare av minst kaptens grad för skola, kommendering, verk eller inrättning, som ej tillhör visst förband av flygvapnet, eller för detacherad avdelning av vapnet.

Om befälhavares bestraffningsrätt för vissa fall i krigstid är stadgat i 191 § 3 mom. strafflagen för krigsmakten.

Bestämmelse i lag eller författning, som har avseende å befälhavare, vilken i nämnda 191 § omförmäles, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å befälhavare, varom förut i denna paragraf talats.

3 §.

Chef å fartyg, där avdelning av flygvapnet blivit till tjänstgöring kommenderad, äger över den avdelning enahanda bestraffningsrätt som över fartygets övriga besättning.

4 §.

Vid bestämmande av krigsrätter, som i 2 kap. i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes avses, för flygvapnets avdelningar skall förfaras efter vad i 5 § 2 och 3 mom. samma lag sägs.

Där Konungen jämlikt sistnämnda paragraf 3 mom. bestämmer, att avdelning av flygvapnet skall lyda under viss regements- eller stationskrigsrätt, äger Konungen tillika meddela föreskrift därom, att officerare och underofficerare, tillhörande samma avdelning, skola, till visst angivet antal, utgörande högst det antal, som i 9 § oförmälda lag är sagt, och i övrigt enligt de i samma paragraf stadgade grunder, utses att, i den mån hinder av annan tjänstgöring eller av jäv ej möter, tjänstgöra såsom ledamöter i den regements- eller stationskrigsrätt, då mål eller ärende från den särskilda avdelningen där förekommer, eller att vara ställföreträdare för sådana ledamöter. Vad i sistnämnda paragraf är stadgat om chef för regemente eller likställt truppförband och om stationsbefälhavare skall dock i stället gälla den särskilda avdelningens befälhavare, liksom ock vad i samma paragraf sägs om chef för arméfördelning och till fördelningen hörande regementsofficerare skall äga motsvarande tillämpning å chefen för flygvapnet och till detta vapen hörande regementsofficerare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1927.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 6 december 1926.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet VON SETH,
 justitierådet WEDBERG,
 regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA,
 justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 12 november 1926, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag med vissa till strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324) och till lagen samma dag (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser i anledning av flygvapnets uppsättande såsom självständig avdelning av krigsmakten.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet H. Elliot.

Lagrådet yttrade:

I likhet med 191 § strafflagen för krigsmakten synes 2 § böra utsäga, att den disciplinära bestraffningsrätt, som i paragrafen tillerkännes befälhavare, gäller blott den personal, som står under hans befäl.

Enligt vad de sakkunnigas yttrande utvisar har man med sista stycket i 2 § velat vinna, exempelvis, att bestraffningsrätt över detacherad avdelning av flygvapnet skall, under de i 194 och 195 §§ strafflagen för krigsmakten nämnda förhållanden, tillkomma även befälhavare av lägre grad än kapstens. Det torde dock icke kunna om någon av dessa båda paragrafer sägas, att den, såsom det heter i förslaget, har avseende å befälhavare, vilken i 191 § omförmäles. En redaktionell jämkning lärer böra ske därhän, att bestämmelse i lag eller författning, som ansluter sig till 191 §, förklaras skola äga motsvarande tillämpning med avseende å vad i förslagets 2 § första stycket är stadgat.

Beträffande andra stycket av 4 § må erinras, att större reda och överskådlighet synes kunna ernås genom en i någon mån förändrad redaktion. I en första punkt torde sålunda av innehållet i Konungens föreskrift ej böra upptagas mera, än att till flygvapnet hörande officerare och underofficerare skola utses att inträda i rätten, då mål från avdelningen där förekommer. Härefter

borde stadgas, att i ty fall 9 § rättegångslagen skall i tillämpliga delar gälla, dock att antalet ledamöter och ställföreträdare bestämmas av Konungen och att de skola utses, regementsofficerarna av chefen för flygvapnet och de övriga av befälhavaren för avdelningen bland dess personal. Att Konungen icke må bestämma antalet högre än det i 9 § angivna, synes icke behöva stadgas. Onödigt är att påpeka det hinder, som jäv kan medföra.

Justitieråden Wedberg och Alexanderson tillade:

Första stycket i 4 § torde såsom överflödigt böra utgå, och vad andra stycket beträffar synes det icke vara lämpligt att, något som ej skett i rättegångslagen, giva sken av att vederbörande skulle kunna genom anordnande av en hindrande tjänstgöring inverka på domstolens sammansättning.

Det lär icke kunna förnekas att en bestämmelse sådan som föreslås i 1 § andra stycket kan komma att öka osäkerheten om, vad rätteligen bör anses gälla beträffande förmanskap när krigsman eljes kommenderas från en till annan av krigsmaktens huvudavdelningar, kanske även när kommendering sker från ett till annat förband inom samma huvudavdelning. En sådan menlig inverkan av den nya bestämmelsen borde måhända förebyggas. Då något skäl ej lär kunna åberopas varför icke även i nyss nämnda fall en regel, överensstämmande med den föreslagna, skulle vara god, kunde detta lämpligen ske därigenom att efter första punkten i 2 § strafflagen för krigsmakten göres ett tillägg av innehåll att ifall krigsman är beordrad till tjänstgöring vid sådan avdelning av krigsmakten varom talats tidigare i paragrafen, så skall han, om Konungen så förordnar, i fråga om förmanskap anses innehava sin tjänstegrad inom den avdelningen. Ett sådant tillägg innebure ej någon avvikelse från grundsatsen att icke belasta strafflagen för krigsmakten med någon bestämmelse som särskilt gäller flygvapnet, men skulle dock besvara bl. a. även frågan om vad som gäller beträffande förmanskap, när krigsman från flygvapnet kommenderas att tjänstgöra vid annat vapenslag.

Ur protokollet:

A. V. Stenkula.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 10 december 1926.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren, lagrådets den 6 i denna månad avgivna utlåtande över det den 12 november 1926 till lagrådet remitterade förslaget till *lag med vissa till strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324) och till lagen samma dag (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser i anledning av flygvapnets uppsättande såsom självständig avdelning av krigsmakten.*

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Ehuru det torde ligga i sakens natur, att den vederbörande befälhavare tillerkända bestraffningsrätt gäller endast den personal, som står under hans befäl, synes detta dock lämpligen kunna, på sätt lagrådet hemställt, uttryckligen angivas i 2 §.

I enlighet med lagrådets hemställan har sista stycket i 2 § omredigerats.

Beträffande 4 § hava två av lagrådets ledamöter ansett, att första stycket bör såsom överflödigt utgå. Då emellertid med förslaget avses, att de för närvarande vid vissa av flygvapnets avdelningar befintliga regementskrigsrätterna skola upphöra efter lagens ikraftträdande och att krigsdomstolarna vid vapnet framdeles skola anordnas endast i enlighet med bestämmelserna i 5 § 2 och 3 mom. i den militära rättegångslagen, synes detta lämpligen böra komma till uttryck i nu ifrågavarande lag. I likhet med lagrådets övriga ledamöter har jag fördenskull ansett stycket böra kvarstå.

Med avseende å 4 § andra stycket har jag ansett de ändringar, vilka lagrådet tillstyrkt, böra vidtagas. Beträffande hinder för tjänstgöring i krigsrätt på grund av annan tjänstgöring har jag, i anslutning till vad två ledamöter i lagrådet anfört, funnit en särskild erinran därom i lagen icke vara nödvändig, och har förslaget avfattats i enlighet härmed.

Utöver nu angivna ändringar hava i förslaget vidtagits några mindre jämkningar av redaktionell natur; sålunda har rubriken erhållit en kortare lydelse.

Two av lagrådets ledamöter hava ifrågasatt, att i detta sammanhang skulle medelst ett tillägg till 2 § strafflagen för krigsmakten regleras även annan än i förslaget avsedd kommenderad personals ställning i fråga om förmanskap, som grundas enbart å tjänstegrad. Detta har motiverats därmed att den i 1 § 2 stycket föreslagna bestämmelsen kunde komma att öka osäkerheten om vad rätteligen gäller i fråga om där icke avsedd kommenderad personal. En dylik verkan synes dock knappast behöva antagas. Fastmer lär den nya bestämmelsen vara ägnad att medföra större klarhet beträffande kommenderad personal i allmänhet. Vad sådan personal vid flygvapnet angår torde den upplattningen bliva obestriddig, att personal, om vilken Konungen icke meddelat något förordnande enligt 1 §, ej kan grunda förmanskap enbart å grad utan blott å befälsrätt. Men det lär vid sådant förhållande svårigen kunna i fråga om annan kommenderad personal göras gällande, att förmanskap skulle tillkomma den enbart på grund av grad utan att Konungen meddelat liknande förordnande, vilket tills vidare ej skulle kunna ske. Tillräcklig anledning synes därför ej föreligga att nu vidtaga ändring i strafflagen för krigsmakten. Vid en revision av denna lagstiftning torde den nu berörda frågan otvivelaktigt bliva föremål för ett närmare övervägande.»

Föredraganden uppläser härefter det i enlighet med nu angivna grunder omarbetade förslaget till *lag med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet*, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att detta förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.